

KATARZYNA PŁASZCZYŃSKA-HERMAN

NIEZNANE KSIĄŻKI KRÓLA ZYGMUNTA AUGUSTA
W BIBLIOTECE ZGROMADZENIA KSIĘŻY MISJONARZY
NA STRADOMIU W KRAKOWIE

Wiele skarbów czeka jeszcze na odkrycie w polskich bibliotekach, szczególnie kościelnych – wciąż słabiej opracowanych i cieszących się mniejszym zainteresowaniem badaczy ze względu na trudniejszy do nich dostęp. Nie raz jednak można przekonać się, jak wartościowe mogą się okazać poszukiwania w nich prowadzone. Niniejszy artykuł jest owocem badań biblioteki Zgromadzenia Księża Misjonarzy św. Wincentego à Paulo na Stradomiu w Krakowie.

Stradomski dom jest jedyną w Polsce placówką tego zgromadzenia, która mimo zawirowań historycznych nie uległa kasacie. Od 300 lat w jego bibliotece gromadzone są zbiory służące przede wszystkim klerykom seminarium stradomskiego, ale udostępniane również szerszemu gronu czytelników. Wzmianki o księgozbiorze księży misjonarzy pojawiają się w opracowaniach dotyczących historii zgromadzenia w Polsce, między innymi w tekście księdza Franciszka Bączkowicza¹ z 1911 roku czy Stanisława Rosponda z roku 1986². Historii i charakterystyce księgozbioru poświęcono także kilka prac magisterskich³ z zakresu bibliotekoznawstwa. Najobszerniejsze, jak dotąd, choć nadal bardzo ogólne opracowanie dziejów biblioteki znaleźć można w tekście Katarzyny Mituś-Nowak⁴. Kilka ciekawych faktów dotyczących biblioteki znalazło się także w *Katalogu za-*

---

¹ F. Bączkowi c z, *Z dziejów domu Stradomskiego*, „Rocznik Obydwóch Zgromadzeń”, kwartał 1, Kraków 1911.

² S. R o s p o n d, *Dzieje misjonarzy stradomskich*, „Meteor” 1986.

³ L. M o s k a l, *Druki polskojęzyczne z XVII wieku w Bibliotece Księża Misjonarzy na Stradomiu*, Kraków 1997 (maszynopis); J. M a l i k, *Druki polskojęzyczne I poł. XVIII wieku w Bibliotece Księża Misjonarzy na Stradomiu w Krakowie*, Kraków 1997 (maszynopis), A. S z e w c, *Druki w języku polskim w Bibliotece Zgromadzenia Księża Misjonarzy na Stradomiu*, Kraków 1998 (maszynopis); wszystkie te prace dostępne są w Archiwum Stradomskim lub w bibliotece Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie.

⁴ K. M i t u ś - N o w a k, *Biblioteka Księża Misjonarzy na Stradomiu w Krakowie*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2003, nr 1/2.

bytków sztuki w Polsce pod redakcją Izabelli Rejduch-Samkowej i Jana Samka⁵ a także w artykule ks. Wacława Umińskiego CM⁶.

Zbiór starych druków biblioteki stradomskiej jest bardzo niejednorodny, gdyż składa się nań kilka pomniejszych zbiorów, gromadzonych stopniowo w wyniku kasat i darowizn, uzupełnianych oczywiście zakupami. Do pierwotnego księgozbioru, istniejącego prawdopodobnie przy pierwszych misjonarzach pracujących przy katedrze wawelskiej w latach 1682–1685, dołączono książki z biblioteki klasztoru Karmelitów Bosych przy kościele pod wezwaniem śś. Michała i Józefa w Krakowie, skasowanego w 1797 roku. W roku 1801, w wyniku zarządzenia władz zaborczych, trzy seminaria krakowskie – Seminarium Zamkowe, Seminarium Akademickie i Seminarium Stradomskie – zostały połączone w jedno, z siedzibą przy domu zgromadzenia, w wyniku czego biblioteka na Stradomiu wzbogaciła się o książki z proveniencją *Domus Congr[egationis] Miss[ionis] in Arce*, stanowiących dziś znaczną część księgozbioru. Następnie do biblioteki trafiły zbiory skasowanego w 1864⁷ roku domu przy kościele św. Krzyża w Warszawie oraz – po II wojnie światowej – z domów we Lwowie⁸. W latach powojennych do biblioteki stradomskiej trafiały też druki przekazywane z Tarnowa, Zakopanego oraz z misjonarskiego domu na krakowskim Kleparzu⁹.

Zbierając materiały do pracy magisterskiej poświęconej oprawom starych druków w bibliotece stradomskiej, natknęłam się na dwie książki, które niegdyś były częścią księgozbioru króla Zygmunta Augusta – jednej z najciekawszych polskich bibliotek renesansowych. Biblioteka ta już od dawna zajmuje badaczy. Poświęcili jej prace¹⁰ między innymi Edmund Majkowski, Stanisław Lisowski, Kazimierz Hartleb i Henryk Barycz, ale dopiero Alodia Kawecka-Gryczowa stworzyła obszerną monografię księżnicy ostatniego Jagiellona¹¹. Opierając się na wcześniejszych pracach oraz na własnych badaniach i kwerendach w bibliotekach polskich i zagranicznych, sporządziła katalog książek zachowanych i niezachowanych, o których istnieją informacje w wiarygodnych spisach. Skomplikowane losy księgozbioru, a przede wszystkim jego znaczne rozproszenie spra-

⁵ *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, red. I. Rejduch-Samkowa, J. Samka, t. 4: *Miasto Kraków*, cz. 5: *Kazimierz i Stradom*, Warszawa 1994.

⁶ W. Umiński, *Z działalności biblioteki stradomskiej. Biblioteka dawniej i dziś*, „Informator” 2004/2005, nr 24.

⁷ Datę roczną 1864 podaje ks. Umiński, Samkowie natomiast piszą o roku 1865, zob. W. Umiński, dz. cyt., s. [33]; *Katalog zabytków sztuki...*, s. 60.

⁸ Zob. *Katalog zabytków sztuki...*, s. 59–60.

⁹ Zob. W. Umiński, dz. cyt., s. 33.

¹⁰ Między innymi E. Majkowski, *Materiały do dziejów biblioteki Zygmunta Augusta*, Poznań 1928; S. Lisowski, *Do dziejów biblioteki Zygmunta Augusta*, w: *Studia nad książką poświęconą pamięci K. Pieterskiego*, Wrocław 1951; K. Hartleb, *Dzieje spuścizny królewskiej*, Lwów 1929; K. Hartleb, *Biblioteka Zygmunta Augusta. Studium z dziejów kultury królewskiego dworu*, Lwów 1929; H. Barycz, *Dookoła Biblioteki Zygmunta Augusta*, „Przegląd Biblioteczny” 1933, z. 1.

¹¹ A. Kawecka-Gryczowa, *Biblioteka ostatniego Jagiellona. Pomnik kultury renesansowej*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1988.

wiły, że niemożliwe było uwzględnienie wszystkich pozycji należących niegdyś do królewskiej księżnicy, czego Autorka była oczywiście świadoma.

W niniejszym tekście przedstawione zostaną dwie książki, których A. Kawecka-Gryczowa nie odnotowała w swoim katalogu. Mam nadzieję, że to drobne uzupełnienie przyczyni się do realizowania postulatów powiększania i gromadzenia, przynajmniej na piśmie, zachowanej biblioteki królewskiej.

Moment, w którym Zygmunt August zaczął gromadzić bibliotekę, trudny jest do uchwycenia. Alodia Kawecka-Gryczowa szukała początków królewskiej księżnicy w drukach, które królewicz posiadał już w Krakowie oraz w jego „lekturach szkolnych”. Bogate wyposażenie dworu litewskiego, nad którym władzę Zygmunt August objął w 1543 roku, pozwoliło na realizację szerokich planów w dziedzinie kultury. Spore sumy przeznaczano na książki potrzebne władcy, jego lekarzom i duchownym przebywającym na dworze. Rozbudowa biblioteki dyktowana była jednak nie tylko względami praktycznymi – renesansowa moda na bibliofilstwo czy też kolekcjonerstwo, podtrzymana tradycjami rodzinnymi, miała wpływ również na młodego władcę¹².

Znane są wcześniejsze wpływy obiektów do księgozbioru Zygmunta Augusta¹³, jednak systematyczne tworzenie „biblioteki pałacowej” młody władca rozpoczął w 1547 roku¹⁴. Biblioteką jako pierwsi zajmowali się Jan Koźmińczyk w Wilnie (1547–1548) oraz Andrzej Trzeciecki (starszy) w Krakowie (kilka miesięcy w 1547 roku), a po nim kolejny z rodu – Andrzej Trzeciecki (młodszy, 1548–1552). Następnie biblioteką opiekował się szlachcic z otoczenia Barbary Radziwiłłówny – jej kanclerz, Stanisław Koszutski, który po śmierci królewskiej małżonki przeszedł na dwór w charakterze bibliotekarza. Zajął się on między innymi sporządzeniem katalogu dzieł prawniczych znajdujących się w bibliotece. Po jego śmierci w 1559 roku stanowisko bibliotekarza objął Łukasz Górnicki, który jako jej opiekun szybko zyskał w oczach króla uznanie. Za jego czasów przeniesiono bibliotekę z Wilna do Tykocina. On też opiekował się nią aż do śmierci króla.

Biblioteka królewska zaopatrzona była w książki o różnorodnej tematyce, znajdowały się w niej między innymi druki prawnicze, teologiczne, historyczne, literatura piękna etc. Alodia Kawecka-Gryczowa w swoim katalogu biblioteki ostatniego Jagiellona wymienia również dzieła z dziedziny medycyny i farmakologii¹⁵ (97 tytułów). Obydwie odnalezione książki zawierają właśnie druki medyczne.

Pierwszy z nich, oznaczony superekslibrisem Zygmunta Augusta, to klocek introliigatorski (sygn. 100-II-P2) łączący trzy dzieła: pierwsze z nich to *Consilia medicinalia et varia morborum genera*, autorstwa Benedykta Victoriusa¹⁶, wydrukowane w Wenecji

¹² Tamże, s. 27.

¹³ Tamże, s. 29–32.

¹⁴ Tamże, s. 32.

¹⁵ Tamże nr 585–682.

¹⁶ A. K a w e c k a - G r y c z o w a odnotowuje obecność w bibliotece królewskiej dwu innych dzieł medycznych tego autora: *Commentaria in Hippocratis Aphorismos [...]*, Venetiis 1556 oraz *Liber de pleuritide ad Galeni et Hippocratis scopum [...]* editus, Venetiis 1536.

w roku 1556, kolejne to *De curandis morbis [...]* Wilhelma de Varignana (brak miejsca i roku wydania, na ostatniej stronie znajduje się sygnet bazylejskich drukarzy Henricpe-trich – dłoń wysuwająca się z chmur uderza w skałę młotem Thora, wykrzesując z niej ogień), trzecie natomiast to *De aegritudinibus infantium tractatus* Leonello Vittoriego, wydane w Wenecji w 1557 roku. Wszystkie druki (format 8°, wym. oprawy 117/153 mm)¹⁷ oprawione zostały zgodnie z projektem powstałym w 1547 roku¹⁸ – brązowa skóra na desce tłoczona złotem (w przednim i tylnym zwierciadle), natomiast w ramach – na ślepo. Blok książki grubości 75 mm uformowano za pomocą pięciu zwiędzów, okładki spięto mosiężnymi klamrami, a na tylnej okładzinie umieszczono tradycyjną formułę własnościową odbitą majuskulnymi literami: SIGISMVNDI AVGVSTI REGIS POLONIAE MONVMENTVM ANNO 1560.

Superekslibris występujący na oprawie *Consilia medicinalia [...]*, przystosowany do mniejszych formatów, A. Kawecka-Gryczowa skatalogowała jako superekslibris Ia¹⁹ (fot. 1), natomiast użyte na tej oprawie radełko w jej katalogu oznaczone zostało numerem 19²⁰ (fot. 2). Grzbiet książki ozdobiono wzorem skomponowanym z niewielkich rombów. Druk ten oprawiony został zapewne w Wilnie.

1. Superekslibris Zygmunta Augusta (sygn. 100-II-P2; Kawecka-Gryczowa nr Ia)

Według A. Kaweckiej-Gryczowej od 1557 roku wszystkie książki oprawiano w stolicy Wielkiego Księstwa Litewskiego, tam też pojawiły się tłoki Ia i Ib, jako naśladowujące

¹⁷ W obydwu przypadkach podaję wymiary oprawy.

¹⁸ Pierwsze książki oprawiał introligator królewski – Dawid, który korzystał z plakiety z wyobrażeniem herbu królewskiego wykonanych przez rytownika Kiliana (do mniejszych formatów) i Jana (do większych), zob. A. Kawecka-Gryczowa, dz. cyt., s. 59.

¹⁹ A. Kawecka-Gryczowa, dz. cyt., il. 26.

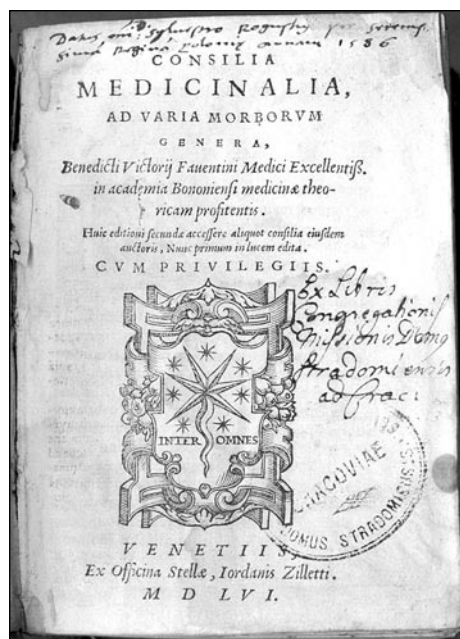
²⁰ Tamże, il. 52.

krakowski superekslibris I, z czego Ib miał być kopią Ia powstałą po jego zagubieniu lub zniszczeniu.

2. Radelko ornamentacyjne (sygn. 100-II-P2; Kawecka-Gryczowa nr 19)

Na stronie tytułowej umieszczone zostały rękopiśmienne proveniencje (fot. 3). Jedną z nich – *Datus est mi[hi][...] Sylvestro Roguski per Serenissimam Reginam Poloniae Annam 1586* – wskazuje na przynależność druku do biblioteki Sylwestra Roguskiego, astronoma, matematyka i lekarza Zygmunta Augusta i, przez niemal ćwierć wieku, Anny Jagiellonki. Pochodził on z rodziny mieszczańskiej zamieszkałej na Pomorzu (w Świeciu). Studiował na Akademii Krakowskiej, zdobył doktorat w zakresie medycyny na uniwersytecie w Padwie. Po powrocie z Włoch zrezygnował z kariery naukowej i oddał się praktyce zawodowej. Roguski cieszył się zaufaniem królowej, czego dowodem były liczne beneficja otrzymane z jej rąk. Jako (samowolna) spadkobierczyni części biblioteki Zygmunta Augusta podarowała Roguskiemu kilka książek medycznych, należących niegdyś do biblioteki zmarłego króla²¹.

3. Karta tytułowa z notatką własnościową Sylwestra Roguskiego (sygn. 100-II-P1)

²¹ W katalogu A. Kaweckiej-Gryczowej pod numerem 623 znajduje się opis książki z notką Roguskiego, informującą o otrzymaniu w tym samym roku od królowej innej książki z zakresu medycyny.

Notka druga, późniejsza, to informacja o przynależności książki do księgozbioru misjonarskiego na Stradomiu: *Ex Libris Congregationis Missionis Domus Stradomiensis ad Crac[oviam]*; na stronie tytułowej przybito również owalną pieczęć z napisem [CONGREGATIONIS MISSIONIS] DOMUS STRADOMIENSIS CRACOVIAE.

Na jedno z najbardziej interesujących pytań – jak książka ta trafiła do biblioteki misjonarzy? – nie udało mi się odpowiedzieć. Odnotowana przez A. Kawecką-Gryczową pod numerem 623 inna książka ofiarowana Roguskiemu przez Annę Jagiellonkę – kilkutomowe dzieło *De medica materia septem sermones*, wydane w Wenecji w 1531–1533, autorstwa Niccolò Falcucciego, przekazane również w 1586 roku Roguskiemu – poza notką proveniencyjną Koszutskiego posiada informację o przynależności tego dzieła do biblioteki kapucynów krakowskich, a następnie o zakupie jej przez Karola Estreichera. Roguski zmarł przed 17 czerwca 1602 roku, a kapucyni do Krakowa przybyli w ostatnich latach XVIII wieku, trudno tym samym ustalić, co działo się z książką przez dwieście lat. Prawdopodobnie związek z tym miały postaci stanu duchownego, jako najbardziej zainteresowane stworzeniem biblioteki w domu nowego zgromadzenia. W katalogu A. Kaweckiej-Gryczowej pojawiają się również druki z proveniencją misjonarzy w Warszawie – może więc tą drogą książka trafiła na Stradom?

4. Superekslibris Zygmunta Augusta (sygn. 29-III-B; Kawecką-Gryczowa nr II)

Drugi z Zygmuntońskich druków, opatrzony sygnaturą 29-III-B²², to też konwolut. Jest to ciekawa kombinacja klocka wydawniczego połączonego z innym dziełem, tworząca razem klocek intrologatorski. W skład pierwszego z nich wchodzi następujące druki: Hildegardis S., *Physica*, Oribasius, *De simplicibus libri quinque*, Theodorus Phisicus,

²² Oprawa ta zwróciła uwagę twórców *Katalogu zabytków sztuki*, zob. *Katalog zabytków sztuki w Polsce...*, s. 61–62. Sygnaturę III-B posiadają w bibliotece misjonarzy dzieła szczególnie cenne, wiele z nich – również omawiany druk – przechowywanych jest w sejfie.

Dieta, docens quibusnam salubriter utendum vel abstinendum oraz Esculapius, *Liber unus de morborum, infirmitatum, passionumque corporis humani causis, descriptionibus et cura*, Argentorati 1533, do nich dołączono dzieło *Medicamentorum opus, in sectiones quadraginta octo digestum [...]*, Basileae 1549, Myrepsusa Nicolausa Alexandrinusa.

Wymiary okładziny bloku książkowego wynoszą 332/212 mm (grubość bloku 45 mm). Oprawę można zaliczyć do stylowo tradycyjnych opraw biblioteki królewskiej – deska pokryta brązową skórą, okładziny spięte dwiema klamrami, na grzbiecie widocznych jest pięć zwiędów. Książka została poddana konserwacji, w wyniku której cała skóra grzbietu została wymieniona, jednak okładzina przednia i tylna zachowały się w bardzo dobrym stanie. Na przedniej okładzinie wytłoczono majuskułne napisy – u szczytu oprawy: HILDEGARDIS PHYSICA, w pustym polu nad zwierciadłem: ET NICOLAI, w polu pod zwierciadłem: MYREPSI, a na samym dole: ANTIDOTARIUM. W zwierciadle tylnej okładziny umieszczono formułę własnościową i datę opracowania: SIGISMUNDI AVGUSTI REGIS POLONIAE MONUMENTVM 1552.

Superekslibris występujący na tym druku w katalogu A. Kaweckiej-Gryczowej oznaczony jest numerem II²³ (fot. 4). Do dekoracji oprawy druku użyto trzech radełek. Radelko pierwsze, wykonane w 1542 roku, przedstawia bohaterów mitologii greckiej, podpisanych imionami: HECTO-R, HELE-NA, 1542, ENE-AS, PENEL-O, (Kaweczka-Gryczowa podaje jeszcze imię ACHI-LLVS, którego przedstawienie nie zostało odbite na oprawie ze Stradomia) – u A. Kaweckiej-Gryczowej nr 6²⁴ (fot. 5 a i b). Radelko drugie, przedstawia Chrystusa w scenach opisanych w Nowym Testamencie, podpisanych kolejno urywkami tekstu biblijnego: EGO SVM PAS (J 10,11 i 10,14: *Ego sum pastor bonus* – „Ja jestem dobrym pasterzem”), CAPCRVSE (*capiens crucem* – niosący krzyż), SVR ET VALE (Mk 2,11: *tibi dico, surge, tolle grabatum tuum et vade in domum tuam* lub Łk 5, 24: *tibi dico surge, tolle, lectum tuum et vade in domum* – Mówię ci: „Wstań, weź swoje łoże i idź do domu”) – oznaczone przez A. Kawecką-Gryczową numerem 11²⁵ (fot. 6) oraz radelko trzecie, starotestamentalne, przedstawiające kolejno: ofiarę Abrahama, bałwochwalstwo Izraelitów (złotego cielca), przyjęcie przez Mojżesza Prawa na kamiennych tablicach i sen Jakuba, sceny opisane inskrypcjami: SCALA IACOB, PRO LEGIS, IDOLATRIA, II ISAAC – w katalogu A. Kaweckiej-Gryczowej oznaczone numerem 13²⁶ (fot. 7). Oprawa ta powstała prawdopodobnie w krakowskim warsztacie prowadzonym przez jednego z introligatorów królewskich: Dawida lub Jerzego Moellera²⁷.

²³ A. Kaweczka-Gryczowa, dz. cyt., il. 27. Numeracja Majkowskiego nie została zmieniona.

²⁴ Tamże, il. 37.

²⁵ Tamże, il. 45.

²⁶ Tamże, il. 46. Numeracja Majkowskiego nie została zmieniona.

²⁷ Warsztat Dawida i Jerzego Moellera zidentyfikował Kazimierz Piekarski. Krynicka twierdzi, że Dawid i Jerzy Moeller opracowali druki królewskie w tym samym czasie – w latach 1547–1555, posługując się tymi samymi tłokami I i II, ale innymi radełkami. W 2. połowie XVI wieku warsztat Dawida przeszedł na własność Moellera, który kontynuował pracę poprzednika, uzupełniając zasób narzędzi warsztatu.

5a.

5b.

6.

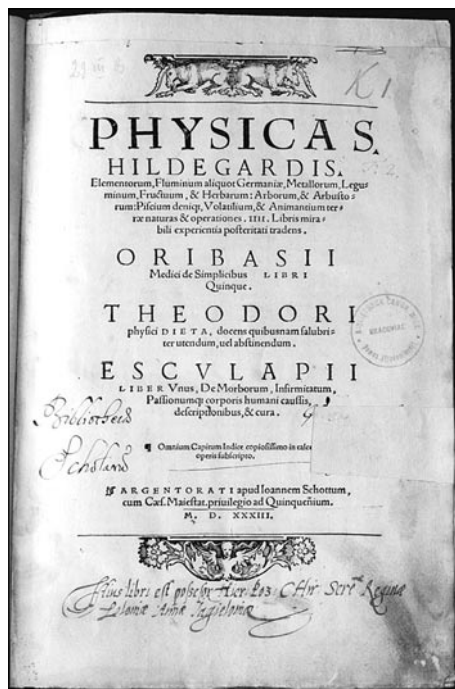
7.

5. Radełko ornamentacyjne (sygn. 29-III-B; Kawecka-Gryczowa nr 6)
 6. Radełko ornamentacyjne (sygn. 29-III-B; Kawecka-Gryczowa nr 11)
 7. Radełko ornamentacyjne (sygn. 29-III-B; Kawecka-Gryczowa nr 13)

Nie tylko biblioteka krakowskich misjonarzy miała styczność z księgami królewskimi. Na bazylejskim druku *ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ* [*Geoponika*] z 1539 roku (A. K.-G. nr 696) widnieje proveniencja warszawskiego domu misjonarzy, mieszczącego się przy kościele św. Krzyża (*Ex libris Congregationis Mission[is] Domus Varsaviensis ad S. Crucem 1813*).

Odnaleziony druk opatrzony jest na stronie tytułowej notką proveniencyjną: *Istius libri est possesor Hier[onymus] Poz[naniensis] Chir[urgus] Sere[niss]imae Reginae Poloniae Annae Jagieloniae* (fot. 8).

8. Karta tytułowa z proveniencją Hieronima z Poznania (sygn. 29-III-B)

Nie był to jedyny druk podarowana owemu Hieronimowi przez Annę Jagiellonkę. Podobna proveniencja widnieje na książkach skatalogowanych przez A. Kawecką-Gryczową. Hieronim miał otrzymać między innymi dzieło Antoniusa Brasavolusa *De medicamentis tam simplicibus quam compositis catharticeis* wydrukowane w 1555 roku (A. K.-G. nr 605), Walthera Hermanna Ryffa *Das New gross Distillier Buch*, Frankfurt nad Menem, 1545 (A. K.-G. nr 662), Sextusa Platonicusa *De medicina animalium, bestiarium, pecorum et avium* z 1539 roku (A. K.-G. nr 669)²⁸.

Dodatkowo na stronie tytułowej omawianego krakowskiego druku istniały jeszcze co najmniej dwie rękopiśmienne proveniencje: jedna, usunięta niemal całkowicie (wy-

²⁸ Oraz dzieła w katalogu A. Kaweckiej-Gryczowej pod numerami: 589, 604, 606, 610, 636, 675.

cięta), wypisana była na samej górze strony tytułowej, druga – której zachowany fragment pod wymienionymi tytułami składającymi się na klocek wydawniczy brzmi: *Bibliothecae Scholarifum*].

Alodia Kawecka-Gryczowa wspomina o książkach medycznych, których król gromadził dużo²⁹, zapewne na potrzeby swoich lekarzy. Wiadomo, że władca chorował, dręczył go między innymi kaszel, część więc książek przydatnych w leczeniu mógł zabrać ze sobą do Warszawy, w której przebywał na stałe od 1570 roku. Nie jest przecież tajemnicą, że znaczna ilość jego książek dotyczących takiej materii została wywieziona do Szwecji.

Choć Zygmunt August w testamencie zapisał cały księgozbiór kolegium jezuickiemu w Wilnie (wyłączając jedynie księgi liturgiczne, ofiarowane kościołowi św. Anny), wykonawczyni testamentu, siostra zmarłego, do ostatniej jego woli podeszła bardzo swobodnie – jedynie część książek trafiła do jezuitów. Obdarowanym zakonnikom nie w smak był warunek umieszczony w testamencie, że w zamian za otrzymany zbiór mają w każdą niedzielę i święto wysyłać do kościoła św. Anny kaznodzieję. Wiceprowincjał Franciszek Sunyer prosił prowincjała Wawrzyńca Maggio, by za pośrednictwem legata papieskiego uzyskał od Anny zgodę na ominięcie warunku. Alodia Kawecka-Gryczowa przypuszczała, że rektor kolegium jezuickiego, Stanisław Warszawicki, uzyskał zgodę królowej, w zamian za co obie strony ustaliły podział biblioteki. Jako że kolegium, nie prowadzące zajęć o tematyce medycznej, nie było zainteresowane książkami z tego zakresu, mogły one pozostać w rękach królewskiej siostry³⁰. Zasób biblioteki nie oddany jezuitom królowa zaczęła traktować jako swój własny, a następnie rozdawać książki hojną ręką³¹. Wiadomo, że obdarowywała swoich lekarzy, doradców prawnych i duchownych, między innymi Jana Cochlera-Barskiego, Adama Branwickiego, Hieronima z Poznania i Sylwestra Roguskiego³².

Opisane przeze mnie drobne znalezisko po pierwsze przyczynia się do lepszego poznania słynnej biblioteki króla Zygmunta Augusta, po drugie, na nowo wzbudza nadzieje na kolejne interesujące odkrycia w dawnych księgozbiorach i mobilizuje do nieustannego wysiłku na rzecz poznawania bibliotek, będących świadectwem kultury umysłowej dawnych wieków.

---

²⁹ Zob. A. Kawecka-Gryczowa, dz. cyt., s. 76–77.

³⁰ Tamże, s. 71.

³¹ Tamże, s. 77.

³² Tamże, s. 77–78.

UNKNOWN BOOKS OF KING SIGISMUNDUS AUGUSTUS
IN THE MISSIONARY PRIESTS' CONGREGATION LIBRARY IN STRADOM

SUMMARY

In the Missionary Priests' Congregation Library in Stradom in Cracow, two books have been found that used to belong to the famous library of the Polish king, Sigismundus Augustus. The monograph on the King's collection written by Alodia Kawecka-Gryczowa contains a catalogue of all the books belonging to it so far discovered. This article, however, extends Kawecka-Gryczowa's catalogue by the addition of two books that have remained unknown until now. After the king's death, part of his book collection went to the Jesuit college in Vilnius, and part of it remained with Queen Anna Jagiellon, who was her brother's testator. Both of the newly found volumes are medical prints which Queen Anna gave as gifts to her doctors, Sylwester Roguski and Hieronim of Poznań. Like other volumes belonging to Sigismundus Augustus' collection, these books are bound in wood boards covered in brown leather, with the King's superexlibris on the upper cover and the property formula SIGISMUNDI AVGUSTI REGIS POLONIAE MOVMENTVM on the lower cover.

